

ним є залучення коштів з альтернативних джерел, одним з яких можуть бути потужні підприємства, заощадження населення, іноземні інвестиції.

Зміцнення економіки держави та регіонів можливе лише через поглиблення науково-технологічної співпраці, налагодження міжрегіональних коопераційних зв'язків великих підприємств. Для реалізації цього напрямку можна запропонувати створення міжрегіональних промислово-фінансових груп на базі великих підприємств та провідних науково-дослідних інститутів окремих регіонів. Оскільки збільшення масштабів виробництва, концентрація капіталу роблять можливим ефективне використання наявного науково-технічного потенціалу.

Основним стратегічним ресурсом впровадження інноваційної моделі розвитку економіки є люди з їх інтелектуальним, підприємницьким, виробничим потенціалом, що поки недооцінюється в Україні. Цю проблему необхідно вирішувати шляхом забезпечення впровадження інноваційної моделі розвитку, створення реальних передумов щодо ефективного використання трудового потенціалу. Це може бути здійснено шляхом спільних зусиль державних та регіональних структур управління та суб'єктів господарювання. Витрати на наукові дослідження та вищу освіту розглядаються як інвестиції у знання – вирішальний чинник у забезпеченні економічного прогресу, активізації професійної творчості, поліпшенні життєвих стандартів. Наука тісно пов'язана з освітою і як наслідок, регрес науки тягне за собою руйнацію освіти, а отже і низький рівень розвитку людського капіталу, який позначається на його конкурентоспроможності, ефективності та продуктивності. Саме науковий потенціал країни і здатність до його реалізації визначають інноваційно-інвестиційний розвиток економічної системи.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Реалізація моделі інвестиційно-інноваційного розвитку регіонів має базуватись на основі наукового потенціалу та повинна відбуватися поступово, враховуючи всі необхідні елементи, а одним з основних механізмів такої реалізації повинні стати інноваційно-спрямовані інвестиції, тобто інвестиції у знання, які зможуть забезпечити структурні зміни, підвищити продуктивність праці та рівень життя населення регіону. З метою активізації інвестиційної діяльності взагалі та збільшення обсягів інвестицій у знання держава повинна використовувати виважені та дієві засоби впливу, зокрема, як один з інструментів, податкові пільги. Прискорення темпів економічного та соціального розвитку, ефективне використання національних та регіональних особливостей вітчизняної економіки можливе лише за умов ефективного використання, примноження, розвитку, відтворення людського капіталу, який є визначальною детермінантою соціально-економічного, інвестиційно-інноваційного, культурного розвитку вітчизняного господарства.

Література

1. Длугопольський О. Інноваційна діяльність як невід'ємна складова політики структурних перетворень в індустріальному виробництві: світовий досвід та українська специфіка / О. Длугопольський // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2001. – № 6. – С. 75.
2. Бутко М. Інноваційні імперативи регіонального розвитку в Україні / М. Бутко // Економіст. – № 7. – 2006. – С. 26.
3. Касич А. Структурні чинники формування інноваційно-інвестиційної системи України / А. Касич // Економіст. – № 10. – 2007. – С. 52.
4. Наукові кадри та кількість організацій. Держкомстату України // www.ukrstat.gov.ua/
5. Джерела фінансування технологічних інновацій. Державний комстату України // www.ukrstat.gov.ua/
6. Смирнов В. Классификация и виды человеческого капитала в инновационной экономике / В. Смирнов, И. Скоблякова. – Режим доступу: <http://creativeconomy.ru/library/prd165.php>

УДК 338:331

Н.М. ПОЛИВ'ЯНА

ВНЗ Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ГЕНЕЗИС КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Висвітлено значення концепції соціального капіталу для сучасних мультидисциплінарних досліджень, проаналізовано генезис концепції соціального капіталу, підходи до визначення категорії соціального капіталу та їх співвідношення, виокремлено визначальні риси соціального капіталу.

The role and importance of the social capital concept in modern multi-disciplinary research expanded, genesis of the social capital concept and approaches to the definition of the social capital category and its interconnections analyzed, the social capital defining features marked.

Найважливішою проблемою, що стоїть перед економістами у всі часи, є пошук ресурсів для забезпечення економічного розвитку та зростання добробуту. Аналіз перспектив розвитку був би неповним без врахування ролі соціального капіталу у цьому процесі.

Усвідомлення ролі і значення соціального капіталу відбулося на Заході. Теоретичні основи дослідження соціального капіталу закладені у роботах П. Берд'є, Дж. Коулмена, Р. Патнема і знайшли подальший розвиток у дослідженнях Р. Барта, В. Бейкера, П. Вілсона, Дж. Вулкока, Н. Ліна, А. Портеса, М. Шиффа, Ф. Фукуями та багатьох інших дослідників, які внесли свій вклад у формування сучасної мультидисциплінарної теорії.

Дослідження проблематики теорії і практики формування та використання соціального капіталу також знайшли своє відображення у роботах вітчизняних дослідників, таких як Бова А., Горожанкіна М., Грішнова О., Гуревічов М., Демків О., Зайцев Ю., Нечепуренко А., Резникова Е., Стрельнікова Л., Степаненко В., Тихонова Н., Убейволк О., Чемерис А., Шадріна А., Шихирев М. та ін.

Проте незважаючи на ряд вагомих напрацювань з даної проблематики, концепція соціального капіталу все ще знаходиться на ранніх стадіях свого формування, все ще є багато проблем з її осмисленням.

На шляху дослідження соціального капіталу відразу виникає ряд труднощів теоретико-концептуального характеру. Проблема, на яку наштовхувався кожен автор, який досліджував соціальний капітал, це проблема його визначення. Оперування поняттям “соціальний капітал” є досить проблематичним, різні автори підходять до предмету вивчення з різних дисциплін та різних точок зору, багато дослідників використовують досить вузькі та часто невідповідні бачення поняття, розроблені для різних цілей. Таким чином, виникає проблема невизначеності предмета.

Для подальшого розвитку досліджень з проблематики соціального капіталу виникає необхідність аналізу існуючих підходів до тлумачення його сутності.

Метою статті є дослідження генезису концепції соціального капіталу, узагальнення теоретико-методологічних підходів щодо розуміння його суті та категоріального апарату, що відтворює його характеристику.

Концепцію соціального капіталу не можна у повній мірі назвати новою. Її інтелектуальна історія має глибоке та різнобічне коріння. Ідея соціального капіталу пов'язана з роботами таких мислителів, як А. Де Токвіль, Г. Спенсер, Ф. Теніс, Е. Дюркгейм, М. Вебер, у працях яких розглядалися різні аспекти механізму соціально-психологічної взаємодії. Карл Банкстон та Мін Жоу вбачають зв'язок між нормативною соціологією Е. Дюркгейма та поглядами Дж. Коулмена з теми. Цю ідею підтримують Аляхандро Портес та Патриція Ландолд, які вважали, що концепція походить від класиків дев'ятнадцятого сторіччя в галузі соціології. Інші простежують зв'язок з працями класиків економічної думки – А. Сміта та Д. Рікардо, у яких були закладені підходи до дослідження важливої ролі в економічному житті суспільних взаємин, норм та цінностей поруч з фізичним, фінансовим або торговим капіталом.

Л. Дж. Ханіфен, соціальний реформіст, в 1916 році використав термін “соціальний капітал” стосовно доброзичливості, товариства, взаємної симпатії, та соціального спілкування серед групи людей та сімейств.

З часу першого вживання, термін набув широкого використання в багатьох галузях та дисциплінах. Проте найбільш важливим в розумінні історичного розвитку концепції соціального капіталу є не походження терміну. Тільки у 1980-х роках сучасні автори привернули загальну увагу до його використання в рамках концепції соціального капіталу.

Сучасний напрям в дослідженнях проблематики соціального капіталу бере відлік з 1980-х років та заснований переважно на доробках П'єра Берд'є, Джеймса Коулмена та Роберта Патнема. П'єр Берд'є відповідальний за внесення поняття соціального капіталу в сучасне обговорення. Френ Адам та Борат Рончевич [1] цитують видання його відомої книги “Відмінність. Соціальна критика та судження”, опублікованої французькою 1979 року, як джерело походження сучасної концепції соціального капіталу. Вони ж категоризують Берд'є як чистого соціолога.

Соціальний капітал аналізувався П. Берд'є в контексті його критичної теорії суспільства та у рамках дослідження соціального простору. Цей підхід відрізнявся від наступного нормативного підходу Р. Патнема та Дж. Коулмена, а також утилітарного мережевого підходу Барта та Лін. З трьох авторів-засновників концепції соціального капіталу в роботі Берд'є найменше емпіричного аналізу, є тільки фрагментарні посилання на нього.

Виходячи з визначення Берд'є (див. табл. 1), соціальний капітал є втіленим у мережі зв'язків, побудованих на довірі. Йому належить виділення довіри як особливого конструктивного елемента соціального капіталу.

Згідно Берд'є, соціальний капітал складається з двох елементів: соціальні відносини, що дозволяють індивідам мати доступ до ресурсів, котрими володіють інші індивіди; а також кількість та якість ресурсів.

В своїй більш пізній роботі “Соціологія політики” Берд'є зазначає, що окрім економічного та культурного капіталів, деякі соціальні простори, найбільш замкнені, найбільш “обрані”, вимагають також соціального капіталу. Вони можуть забезпечити собі соціальний капітал лише за допомогою “ефекту клубу”, котрий впливає з стійкого об'єднання в надрах одного й того ж простору людей та речей, що схожі один на одного за тим, що їх вирізняє серед інших. Таким чином, Берд'є виокремлював соціальний капітал на відміну від культурного, економічного та символічного капіталів. Він робить акцент на перетворенні, в кінцевому результаті, всіх форм капіталу на економічний [2].

Внесок у розвиток концепції соціального капіталу американського економіста Гленна Лорі полягає у його дослідженні, у сучасному науковому трактуванні, впливу соціального капіталу на можливості реалізації людського капіталу. У своїх роботах він розглядав розподіл доходів американських громадян відповідно до їх расової належності і показав, як відсутність зв'язків темношкірого населення з біржею праці негативним чином впливає на реалізацію останніми власних здібностей, передусім через недостатність інформації про власні можливості.

Джеймс Коулмен тлумачить соціальний капітал як один із способів залучення елемента соціальної структури в теоретичну парадигму раціональної дії. Він будує своє визначення соціального капіталу на поєднанні соціологічного та економічного підходів до тлумачення поняття та визначає соціальний капітал через його функцію вони полегшувати дії контрагентів у межах певної структури [3, с. 302].

Точка зору Коулмена – це важливе розширення концепції соціального капіталу від індивідуальних вигод та мережевого підходу за Берд'є до результатів для груп, організацій, установ або суспільств. Коулмен та-

кож додав, що, як і інші форми капіталу, соціальний капітал є продуктивним, через його здатність робити можливим досягнення певних результатів, які не були б досяжними без нього. Він присвятив багато уваги емпіричному дослідженню соціального капіталу та формулюванню його показників, намагався дослідити, яким чином продуктивна природа соціального капіталу може компенсувати недоліки в інших його видах, як наприклад, людському та культурному капіталі та вказав на таку важливу характеристику соціального капіталу, як створення людського капіталу в подальших поколіннях.

Політолог Роберт Патнем використовував концепцію соціального капіталу у вивченні традицій громадської активності в Італії, а пізніше, в США. Його заслуга полягає у популяризації концепції соціального капіталу. Розробивши систему індикаторів соціального капіталу та дійшовши у своїх роботах висновку про його занепад в США, він спровокував широкі дебати та дав поштовх ряду нових наукових та суспільно-політичних дискусій з даної проблематики.

Таким чином, роботи П'єра Берд'є, Джеймса Коулмена та Роберта Патнема являють собою перші вагомі спроби ідентифікувати й концептуалізувати цю складну теорію. Саме вони розробили концептуальну основу для ряду подальших досліджень з проблематики соціального капіталу.

Вагомий внесок у розвиток концепції соціального капіталу Алехандро Портеса та Патриції Ландольт полягає, окрім іншого, у виділенні негативних проявів соціального капіталу, що полягають в різному доступі до ресурсів окремими членами групи, обмеженні особистої свободи, зниженні рівня загальноприйнятих норм в рамках певних груп тощо.

Френсіс Фукуяма є ще одним фундаментальним дослідником соціального капіталу, що визначав його практично через ототожнення з довірою. Він також досліджував природу походження соціального капіталу. За Фукуямою "соціальний капітал відрізняється від інших форм капіталу тим, що він зазвичай виникає та передається через такі культурні механізми, як релігія, традиції чи історична звичка" [4, с. 26].

Нан Лін трактує соціальний капітал як ресурси, що містяться у соціальних мережах, і визначає обсяг соціального капіталу, сумуючи ці ресурси (багатство, влада, авторитет), належні акторам [5, с. 101]. Його концепція заснована на індивідуалістичному підході – "інвестування в соціальні відносини (зв'язки) з очікуванням певних результатів".

Таким чином, в науковій літературі зустрічаємо численні підходи до трактування поняття соціального капіталу, що обумовлено багатозначністю специфічної природи соціального капіталу, складності його концептуального визначення та оперування ним. Основні визначення соціального капіталу, наявні у зарубіжній та вітчизняній науковій літературі, приведені нами нижче (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи до визначення соціального капіталу

Автор	Робота	Визначення соціального капіталу
1	2	3
Барт	Burt, Ronald. <i>Structural Holes: The Social Structure of Competition</i> . Cambridge: Harvard University Press, 1992, p. 9 Burt, Ronald. 'The Contingent Value of Social Capital.' <i>Administrative Science Quarterly</i> , 1997, 42: 339 – 365, p. 355	Друзі, колеги, і більш загальні контакти, завдяки яким Ви одержуєте можливості використовувати ваш фінансовий і людський капітал; Можливості винагороди (від членства) у мережі
Бейкер	Baker, W. 'Market Networks and Corporate Behaviour.' <i>American Journal of Sociology</i> 1990, 96: 589 – 625, p. 619	Ресурс, який актори отримують з специфічних соціальних структур, а потім використовують його виходячи з власних інтересів
Беллів'є, О'Ріллі, Вейд	Belliveau, M. A, O'Reilly, C. A III, Wade, J. B. 'Social Capital at the Top: Effects of Social Similarity and Status on CEO Compensation.' <i>Academy of Management Journal</i> 1996, 39: 1568 – 1593, p. 1572	Особиста соціальна мережа індивіда та членство в елітних інституціях
Берд'є	Bourdieu, P. 'The Forms of Capital.' <i>Handbook of theory and research for the sociology of education</i> , edited by John G. Richardson. New York: Greenwood Press, 1986, p. 248	Сукупність фактичних або потенційних ресурсів, пов'язаних з володінням довгостроковими мережевими зв'язками або, більшою чи меншою мірою, інституційними відносинами взаємного знайомства та визнання
Берд'є, Вакуан	Bourdieu, P., and L. P. D. Wacquant. <i>An Invitation to Reflexive sociology</i> . Chicago: University of Chicago Press, 1992, p. 119	Сума ресурсів, дійсних чи потенційних, які отримує індивід або група завдяки перевагам володіння довгостроковими мережевими зв'язками або, більшою чи меншою мірою, інституційними відносинами взаємного знайомства та визнання
Боксман, Де Грант, Флеп	Boxman, E. A. W, P. M De Grant, and H. D Flap. "The Impact of Social and Human Capital on the Income Attainment of Dutch Managers." <i>Social Networks</i> , 1991, 13: 51 – 73, p. 52	Чисельність людей, що можуть надати підтримку та ресурси, які є у них в розпорядженні
Брем, Ран	Brehm, John, and W Rahn. 'Individual-Level Evidence for the Causes and Consequences of Social Capital.' <i>American Journal of Political Science</i> , 1997, 41: 999 – 1023, p. 999	Мережа кооперативних зв'язків між громадянами, що полегшують проблеми колективної взаємодії
Вулкок	Woolcock, Michael. "Social capital and economic development: Towards a theoretical synthesis and policy framework." <i>Theory and Society</i> , 1998, 27: 151 – 208, p. 153	Інформація, довіра, та норми взаємодопомоги, що існують в рамках соціальної мережі

1	2	3
Коулмен	Coleman, James S. Foundations of social theory. Cambridge: Harvard University Press, 1990, p. 302	Соціальний капітал визначається своєю функцією. Це – не єдина сутність, а ряд різних сутностей, що мають дві спільні характеристики: вони повністю складаються з деякого аспекту соціальної структури, і вони полегшують певні дії індивідів у межах структури
Лорі	Loury, G. “The economics of discrimination: Getting to the core of the problem” Harvard Journal for African American Public Policy, 1992, 1: 91 – 110, p. 100	Природно обумовлені соціальні зв'язки між особистостями, які допомагають реалізувати або придбати навички та здібності, що є важливими для ринкового середовища, ... актив, що може бути таким же значимим, як фінансовий спадок, для пояснення нерівності в нашому суспільстві
Нахаліт, Гошел	Nahapiet, Janine, and Sumantra Ghoshal. ‘Social capital, intellectual capital, and the organizational advantage.’ Academy of Management Review, 1998, 23: 242 – 250, p. 243	Сума наявних та потенційних ресурсів, що існує в рамках, доступна через та походить від мережі зв'язків, якою володіє індивід або соціальна група. Соціальний капітал таким чином охоплює як мережі, так і активи, які можуть бути мобілізовані через цю мережу
Нок	Knoke, D. 1999. ‘Organizational networks and corporate social capital.’ Corporate Social Capital and Liability, edited by S. M. Gabbay. Boston: Kluwer, 1999: 17 – 42, p. 18	Процес, яким соціальні актори створюють і мобілізують їх мережеві зв'язки в межах і між організаціями, щоб здобувати доступ до ресурсів інших суспільних акторів
Патнем	Putnam, Robert D. ‘Bowling alone: America’s declining social capital.’ Journal of Democracy, 1995, 6: 65 – 78, p. 67	Характеристики соціальної організації, такі як мережі, норми, суспільна довіра, що полегшують координацію та кооперацію для досягнення спільних переваг
Портес	Portes, Alejandro. ‘Social capital: its origins and applications in modern sociology.’ Annual Review of Sociology 1998, 24: 1 – 25, p. 6	Здатність акторів розпоряджатися обмеженими ресурсами на підставі свого членства у певній соціальній мережі чи у більш широкій соціальній структурі
Роуз	Rose, Richard. Getting things done in an anti-modern society: social capital networks in Russia. Washington, D.C.: World Bank, Social Development Department, p. 25	Сукупність формальних і неформальних соціальних мереж, які індивіди використовують для виробництва або розподілу товарів і послуг
Томас	Thomas, C. Y. ‘Capital markets, financial markets and social capital.’ Social and Economic Studies 1996, 45: 1 – 23, p. 11	Ті цінності та процеси, культивовані в рамках громадянського суспільства, що пришвидшують розвиток заради загального благополуччя
Фукуяма	Fukuyama, Francis. Trust : the social virtues and the creation of prosperity. London: Hamish Hamilton, 1995, p. 10 Fukuyama, Francis. ‘Social capital and the modern capitalist economy: Creating a high trust workplace.’ Stern Business Magazine, 1997, 4	Здатність людей працювати разом для досягнення спільних цілей у групах і організаціях; Соціальний капітал може бути визначений просто як існування певного набору неформальних цінностей або норм, що поділяють учасники групи, який дозволяє їм співпрацювати
Березовець	Березовець Л.В. – Розвиток соціального капіталу // Інформаційне суспільство. Шлях України. Фонд “Інформаційне суспільство України”, 2004. С. 62–67, с. 63	Соціальний капітал проявляється в таких елементах, як соціальні мережі, довіра та інші соціальні норми, що створюють умови для співпраці
Горожанкіна	Горожанкіна М. Є. Соціальний капітал суспільства в умовах трансформації економічної системи (питання теорії і методології): Автореф. дис... д-ра екон. наук / Донецький нац. ун-т. – Донецьк, 2008. – С. 12	Це практика встановлення міжособистісних, колективно-групових соціальних зв'язків з метою максимізації економічної корисності агентів за рахунок взаємності довірчих зобов'язань як ресурсу соціальної організації співтовариства
Зайцев	Зайцев Ю. К. Соціалізація економіки України як стратегічна потреба її розвитку: Автореф. дис... д-ра екон. наук / КНЕУ. – К., 2002. – С. 14	Система цілеспрямованих соціальних зв'язків, що виникають на рівні суспільства та на рівні окремого підприємства, фірми і забезпечують соціальну організацію відносин між основними суб'єктами господарської діяльності, основу якої складають взаємодія, довіра, надійність і прозорість у стосунках

Таким чином, дослідження соціального капіталу носять міждисциплінарний, різнорівневий характер. Термін “соціальний капітал” на сьогоднішній день є загальнозживаним, однак, часто недостатньо визначеним і концептуально осмисленим. У широкому розумінні, поняття соціального капіталу апелює до соціальних стосунків між людьми, які дають можливість отримувати продуктивні переваги (на мікрорівні) та до запасів соціальної довіри та норм, які можуть бути направлені на вирішення певних проблем та досягнення певних бажаних результатів (на макрорівні).

Незважаючи на відмінності у трактуванні поняття “соціальний капітал” в науковій літературі, можна вести мову про певний консенсус стосовно його визначальних рис, до числа яких можна віднести наступні:

– соціальний капітал є однією із форм капіталу (поряд із фізичним, людським та ін.);

– соціальний капітал є багатофункціональним;

– соціальний капітал пов'язаний з можливістю отримувати певні переваги або досягати певних результатів, а отже, є продуктивним;

- соціальний капітал виникає у відносинах між індивідами, тобто є продуктом їх взаємодії, залучення у соціальну структуру;
- джерелом та структурною основою соціального капіталу є певний колектив, соціальна мережа чи інша соціальна структура, або суспільство в цілому;
- соціальний капітал базується на нормах та цінностях, що поділяються певною групою людей;
- соціальний капітал концептуально пов'язаний з такими категоріями, як соціальні мережі, довіра, підтримка, взаємодопомога, громадянське суспільство.

Визначальною ж відмінністю підходів до тлумачення соціального капіталу є характеристика, що відтворює його сутність – особистий ресурс, сума потенційних ресурсів чи здатність ними розпоряджатися, соціальна мережа зв'язків, можливість винагороди, процес, функція, здатність до кооперації, набір цінностей, культура довіри, елементи соціальної структури тощо. Слід також розмежовувати рівні аналізу соціального капіталу, при цьому розуміючи їх взаємозв'язок.

Література

1. Adam, Frane, and Borut Roncevic. "Social Capital: Recent Debates and Research Trends." *Social Science Information*, 2003, 42: 155–183.
2. Bourdieu, P. "The Forms of Capital." *Handbook of theory and research for the sociology of education*, edited by John G Richardson. New York: Greenwood Press, 1986: 241–258.
3. Coleman, James S. *Foundations of social theory*. Cambridge: Harvard University Press, 1990.
4. Fukuyama, Francis. *Trust: the social virtues and the creation of prosperity*. London: Hamish Hamilton, 1995.
5. Демків О. Соціальний капітал: теоретичні засади дослідження та операційні параметри // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. № 4, 2004. – С. 99–41.

УДК 338.43.07

Н.В. СТОЯНЕЦЬ
Сумський національний аграрний університет

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНСТИТУЦІЙНИХ ІННОВАЦІЙ У СФЕРІ СТАЛОГО СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто питання сутності соціального капіталу та його роль у формуванні якісно нових форм управління розвитком сільських територій та його вплив на економічне зростання та добробут. Досліджено застосування концепцій соціального капіталу в зарубіжних країнах та їх адаптація в сучасних умовах ринку праці.

There was developed the question of the nature of social capital and its role in the formation of qualitatively new forms of rural development and its impact on economic growth and prosperity. There was investigated the application of concepts of social capital in foreign countries and their adaptation to modern conditions of the labor market.

Постановка проблеми. При дослідженні характеру розвитку різних країн часто виявляється, що відмінності у відповідних показниках розвитку (які з часом зростають) не можна пояснити за допомогою традиційних теорій економічного зростання. Доповнюючи ринок в рамках його функцій щодо розміщення і розподілу ресурсів, соціальний капітал впливає (через зменшення витрат на отримання потрібної інформації, транзакційних витрат, морального ризику тощо) на темпи акумуляції і якість інших факторів виробництва, одночасно підвищуючи як їх продуктивність, так і управлінський потенціал взагалі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Роль інституційних інновацій і соціального капіталу у сільському розвитку досліджували П. Кольєр, П. Кук і К. Морган, І. Фальк та С. Кілпатрік, Ф. Гатцвайлер, Дж. Гоббс, П. Маскелл, Д. Нараян, Л. Прітчетт, М. Олсон, М. Палдам, Р. Путнам, Р. Леонарді, Р. Нанетті та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Теорії економічного зростання не пов'язують відмінності розвитку країни з наявністю або відсутністю певних інститутів, зокрема соціального капіталу, який сьогодні вважається одним із важливих чинників економічного розвитку, а тому приваблює все більшу увагу дослідників.

Постановка завдання. З огляду на необхідність подальшого розвитку і адаптації зазначених досліджень до українських умов, ми поставили перед собою наступні задачі: проаналізувати існуючі підходи до визначення інститутів сталого сільського розвитку, зокрема соціального капіталу; проаналізувати функції соціального капіталу та їх вплив на сталий сільський розвиток у контексті євроінтеграції; визначити шляхи покращення якості і кількості соціального капіталу, а також причини його деградації.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що існують різні підходи до визначення, вимірювання і застосування концепції соціального капіталу. Згідно визначення Організації економічного співробітництва і розвитку, соціальний капітал включає мережі разом із спільними нормами, цінностями і розуміннями, які полегшують співробітництво як всередині груп, так і між ними [9]. Під соціальним капіталом також розуміють: характеристики соціальної організації, зокрема довіри, норми і мережі, які можуть покращувати ефективність розвитку суспільства, сприяючи координації відповідних взаємодій [12]; інститути, відносини і норми, що формують